

Winterpret met paddenstoelen

Ruben Walley

De herfst mag terecht de paddenstoelenperiode bij uitstek worden genoemd. Toch houden veel houtzwammen van de wat zachtere vochtige wintermaanden of zijn zelfs bijna uitsluitend in deze periode aan te treffen. Veel plaatjeszwammen zijn

gevoelig voor vorst, maar sommige soorten kunnen best tegen een koudestoot. Gewone oesterzwam, Gewoon fluweelpootje, diverse oorzwammetjes en kleine mycena's kan je makkelijk bewonderen tijdens de wintermaanden. Heel wat zeldzamer is de Winterkorrelhoed (*Cystoderma simulatum*). Van deze soort zijn in België slechts een paar waarnemingen bekend en ook in Nederland werd ze pas in 2006 ontdekt. In bosreservaat Coolhembos troffen we eind november de soort aan op een rottende wilgenstam. Ze onderscheidt zich van andere ringloze korrelhoeden door de fenologie (enkel in winter), de houtbewonende groeiwijze en sporenkenmerken.

Winterkorrelhoed (Cystoderma simulatum) in Coolhembos

Korstzwammen, polyporen, trilzwammen en andere plaatjesloze zwammen zijn aspectbepalend voor de winterse paddenstoelenflora. Deze diversiteit is niet altijd even opvallend en kleurrijk, maar daarom niet minder boeiend. Heel wat "korstjes" houden zich op aan de onderzijde van rottende takken en stammen, beschut

tegen koude en uitdroging. Met een goede loep zien ze er vaak verrassend mooi uit: bedekt met gladde of harige stekeltjes, adurig geplooid of met een minuscule netwerk van poriën. Microscopisch onderzoek van hun vormenrijke structuren is in de regel vereist voor determinatie van de soorten. In de gemonitorde transecten met veel dood hout maken ze ruim één derde van de soortendiversiteit uit. Veel polyporen – dit zijn de grotere, vaak taaie schelp- of korstvormige houtzwammen met duidelijke gaatjes – zien er tijdens de winter ook fris uit. Zachtvlezige polyporen zoals Paarse wasporia (*Ceriporia purpurea*) en Verkleurende poria (*Ceriporiopsis gilvescens*) zijn ook vaker te vinden bij het omkeren van dood hout en zijn tijdens de winter talrijker.

Als vreemde snuiter is zeker het Beukenkorrelkopje (*Phleogena faginea*) vermeldenswaard. Deze wat op slijmzwammen gelijkende basidiomyceet groeit in grote groepen op groot, weinig verteerd dood hout. Bij kneuzing verspreiden de vruchtlichamen een kenmerkende kruidige geur (kamfer). Staande dode stammen van loofhout, vaak deels nog beschorst, vormen de voorkeurhabitat. Beuk, Eik en Els worden hier het meest gemeld, maar de soort is in Vlaanderen ook gevonden op Olm, Populier, Esdoorn en Berk. Deze zwam geniet duidelijk van het groter aanbod aan groot dood hout, maar mogelijk ook van de warmer wordende winters. Tot de negentiger jaren was het aantal vondsten erg beperkt. Momenteel zijn er ruim 30 vindplaatsen bekend, bijna de helft (14) in bosreservaten. Ook in Nederland, waar de soort pas in 2000 voor het eerst is gevonden, neemt het aantal vindplaatsen sterk toe.

Rode kelkzwam (*Sarcoscypha coccinea*) en zijn dubbelganger Krulhaarkelkzwam (*S. austriaca*, enkel via microscopisch onderzoek te onderscheiden) zijn misschien wel de meest in het oog springende winterpaddenstoelen. Afgelopen winter werden ze aangetroffen op takjes van Es in bosreservaat Muizenbos. Hoewel deze soorten in veel landen op Rode lijsten staan, lijken ze hier zichtbaar toe te nemen. Oudste waarnemingen dateren pas van de jaren '80 maar momenteel, mede ook door een hogere inventarisatiegraad, zijn er in Vlaanderen tientallen vindplaatsen bekend. Op plaatsen waar ze al menige jaren worden geteld, loopt het aantal exemplaren soms al op tot vele honderden. Rode kelkzwammen worden vooral aangetroffen op kleinere, bemoste takken loofhout op rijkere bodemtypes (vaak alluviale bodems). Wilg en Esdoorn worden het meest gemeld als substraat.

Beukenkorrelkopje (Phleogena faginea) op staande dode populier met zwarte rizomorfen van honingzwammen in Walenbos. Bij rijping worden de bolletjes poederig en bruin

Links: Rode kelkzwam (Sarcoscypha coccinea) in Muizenbos

Rechts: Foptandzwam (Basidioradulum radula) op Kers in Walenbos